

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен "доктор", професионално направление 1.3 Педагогика на обучението по чужд език, научна специалност Методика на обучението по английски език, на тема: „**Подбор на лексиката за обучението по английски език на деца от предучилищна възраст**”

автор: **Ирина Огнянова Бабанова**, докторант към Катедра по германистика и романистика във Филологически факултет на ЮЗУ "Неофит Рилски" с научен ръководител: проф.д-р Фидана Даскалова

РЕЦЕНЗЕНТ: проф.д-р Божидар Михайлов Ангелов, ФНПП, СУ "Св. Климент Охридски"

Обща характеристика

Темата на дисертационния труд е изключително актуална и значима, което се определя от следното:

Първо, в условията на все по-нарастващата глобализация във всички сфери на живота интегративната роля на езика се проявява с все по-голяма необходимост, като акцентът пада върху чуждоезиковото обучение. Така езикът се превръща в „своеобразен език” за пълноценно общуване и реализация в свят “без граници”. От една страна, това изисква осъществяването на различните дейности да се реализират чрез нов тип интелектуални и духовни способности, а от друга страна, търсенето на автономността на личността чрез овладяването на богатството и многообразието от културни ценности в това число и на езика.

Второ, предучилищната и началната училищната възраст са безспорно най-оптималния период за динамиката, интензивното развитие и непрекъснатата активност на децата и учениците по посока език, интелигентност и творчески потенциал. В този смисъл изборът на темата за лексикалния минимум и неговата функция, за интензивното развитие на

езиковите способности и за цялостното личностно развитие под влияние на езика, подчертава интегративната същност на езика. В контекста на въпроса за глобалното значение на взаимоотношението “дете – език”, този сложен и комплексен проблем се свързва освен с лексикалния минимум и неговата функция, но и с отношението, което много рядко е било предмет на проучване в контекста на езиковото обучение. В концептуален план са разкрити специфичните особености на езика, който се превръща в главен фактор за протичането на определена социална ситуация, в която детето реализира своите речеви способности. Така проучването отразено в дисертационния труд от тази гледна точка протича в две направления – теоретическата същност на феномените език и реч, както и собствената речева дейност на децата от предучилищна възраст, и динамичното, вариативно, своеобразно речево развитие и развитие на езиковите способности на децата, чрез интеграцията с други дейности.

Представеният дисертационен труд е в обем 113 страници с текст, 7 страници с библиография и 37 страници с 13 приложения. Структуриран е в увод, постановка на проблема, 2 глави и заключение с изводи от проучването. Уводът и постановката на проблема очертават сравнително добре насоките на автора по отношение на лексикалния минимум и неговата функция в „ограничаването на учебния материал при постигането на оптимален комуникативен ефект...” - с.7. Първата глава съдържа теоретично проучване на темата за усвояването на втори език в предучилищна възраст. Втората глава описва емпиричното проучване на проблема за подбора на лексикалното учебно съдържание за ранното чуждоезиково обучение. Съобразно дефинираната цел на дисертационния труд **Ирина Огнянова Бабанова** се стреми да създаде метод за определяне на лексикалния компонент на учебната програма по английски, като го формулира - "нов подход за подбор на лексика"- с.19. На тази основа се определят обекта, предмета и задачите на изследването - с. 20. Формулирането на хипотезата - с. 21, е в съответствие с класическото виждане за подходите в обучението и приложимостта при реализацията на съответния метод, както за поставяне на изследователската тематика, така и за въпроса свързан с неговата ефективност. Последното се постига чрез

добре създадената система от критерии и показатели - с. 21. Положителна страна на дисертационния труд е, че методите на изследване, се допълват от т.н. според **Ирина Огнянова Бабанова**, изследователски въпроси, които доизясняват авторовата концепция. Така решаването на проблема за подбора на лексиката или съдържанието на обучението по чужд език в предучилищна възраст за **Ирина Огнянова Бабанова** е свързано с целите на обучение, взаимовръзката роден език-чужд език, езиковите способности на децата, психологическите им характеристики, особеностите на методиката на обучение.

Съдържание на разработката

Всичко това се анализира в първата глава на труда. Тук **Ирина Огнянова Бабанова** обръща внимание главно на динамиката при овладяването на езика като насочва търсенията си и анализа на двуезичието или билингвизма в следните четири измерения: на първо място, това е лингвистичното измерение; на второ място, това е влиянието и значимостта на отделните езици за отделното дете; на трето място, това е анализът на връзката с културата; на четвърто място, това е анализът на билингвизма като процес или изучаването на неговата еволюция във времето. Прави се разграничаването на понятията „усвояване” и „учене”, и съответно разграничаването на ранното чуждоезиково обучение от естествения билингвизъм. На тази основа теоретичното проучване стъпва върху спецификата на овладяването на чужд език от децата, психолингвистичните особености на 5-7 годишните деца, езиковата политика в Европа и в България, особеностите на чуждоезиково обучение в предучилищна възраст и преподаването на лексика.

Речта е пряко свързана с измененията в заобикалящата децата предметна действителност и думите в изречението носят конкретно предметно съдържание съобразно ситуацията на общуване, доказва **Ирина Огнянова Бабанова**. Ето защо речевото общуване и активността на децата в този процес ги изправя обикновено пред трудности, които произтичат от разширената сфера за действие и липсата на пълноценни конструкции за изразяване. Според докторантът, педагогът в

детската градина трябва много внимателно да отчита този момент характеризиращ се на пръв поглед с недостатъци в речта на децата, например: цветовете, числата, геометрични форми, времевите характеристики и т.н. Създавайки условия за активно общуване, той ще активизира наличния опит на децата и системата на тяхната реч, въпреки рязкото в определени моменти противоречие с лингвистичната система на езика. Важно е децата да схванат смисъла на конкретната речева ситуация, в която се намират. Познавайки тези особености на детската реч, педагогът ще превърне и всяка обикновена речева ситуация в целево организирана ситуация, повишавайки вниманието на детето към нея, което води до диференциране на съответстващи езикови средства. От тази гледна точка, за **Ирина Огнянова Бабанова** речевите ситуации, които педагогът планира за децата трябва да издържат на едно съвсем просто изискване, превърнало се в типична особеност – овладените граматични форми от децата от предучилищна възраст са подчинени на конкретна ситуация, на конкретните комуникативни особености или черти, която тя притежава. Трябва да се схване, и това е основата на апробиращия подход, че децата извличат структурата на езика от речевия фонд, с който контактуват, участват в общуването. Това е процес на откриване на правила, които предоставят условия за създаване на приемливи езикови конструкции.

Особеностите на апробиращия подход, както и методиката на изследването са предмет на разработване във втората глава на дисертационния труд. Описани са подробно експерименталните процедури за подбор на лексиката за активно усвояване от деца от предучилищна възраст. Според **Ирина Огнянова Бабанова**, създавайки за децата специални ситуации, в които те могат активно да действат с предмети и съответно да реализират речева изява – описание, сравнение и т. н. при взаимодействие с другите, педагогът способства ориентацията на детето освен в звуковата форма, но и главно, в същността на думата. Ето защо силно впечатление прави първата процедура - „Нарисувай интересните за теб неща и това, което искаш да научиш на английски език” за извличане на лексика от изследваните деца – с.75. Емпиричният материал, събран чрез метода за събиране на данни – 47 листа с рисунки, съответно – 47 протокола дава общо 609 думи, като

броят на различните думи възлиза на 292 понятия, предпочитани от децата – с.76-77.

Основни приноси на дисертационния труд

1. Налице е сериозно проучване, доказващо необходимостта от въвеждането на съвременните подходи и технологии за нуждите на чуждоезиковото обучение още в предучилищна възраст.

2. Направен е детайлен анализ на образователната среда с ясно идентифициране на условията за осъществяване на успешно прилагане на изследвания подход, даващ възможност на детето да бъде участник в учебния процес чрез избора на материала, съответстващ на познавателните му възможности.

3. Предложена е система от средства, съдействащи за повишаване на ефективността и приложимостта на подхода при процесите на учене и преподаване.

4. Проведено е детайлно проучване на образователната среда и са открити нагласите на преподаватели и обучаеми към нейните конкретни параметри.

5. Създаден и апробиран е подход за обучение, пряко ориентиран към придобиването на нови знания, практически умения и положителни нагласи, свързани с прилагането на подбор на лексика, като технология за целите на чуждоезиковото обучение.

7. Коректно са формулирани изводи, ясно очертаващи взаимовръзката между език, познание, обучение и прилагане на новите подходи в учебния процес по посока на подбор на лексика за изучаване, теми, съобразно интересите и потребностите на децата от предучилищна възраст за оптимизиране на образователната среда.

Заключение

Предложеният дисертационен труд показва задълбочен изследователски интерес, способности за детайлен анализ и иновационен подход към педагогическата практика. Възможно е разширяване на изследването към конкретните резултати

получени от приложената методика, използването им за по-задълбочено анализиране и то главно по отношение методическите аспекти на проучването. За съжаление извеждането на няколко места в труда на изводи и обобщения по-скоро затруднява анализа, отколкото да го облекчава. Необходимо е, тези изводи и обобщения, точно да отразяват доказателствения материал по посока: хипотезата, задачите на проучването, поставените изследователски цели, резултатите от изследването.

Дисертационният труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, на Правилника за неговото приложение, както и на Правилника за развитие на академичния състав. Приложеният към него автореферат отразява същността на изследването и коректно представя приносите от него.

Въз основа на всичко това предлагам на научното жури да присъди на **Ирина Огнянова Бабанова** образователната и научна степен „доктор”.

София, 10.07.2012 г.

проф.д-р Божидар Ангелов